

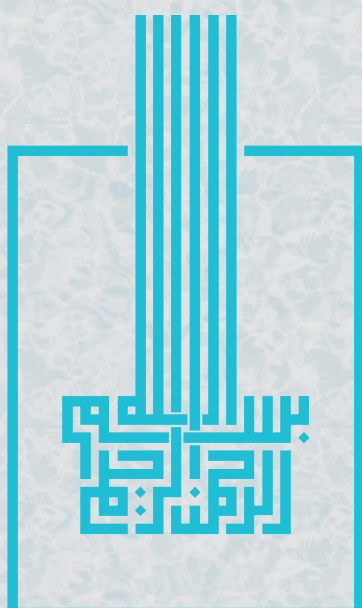
تاریخی نیاوران / شماره ششم - سال ۱۴۰۵

فرهنگ

بخشی از تزئینات
کاشیکاری باقی مانده
از دوره قاجار
|محل: حوضخانه کاخ-
موزه صاحبقرانیه|
«این مکان در دوره
قاجار بخشی از حمام
ناصری بوده و در پی
تغییرات و بازسازی
در دوره پهلوی دوم به
فضای چایخانه تغییر
کاربری داده است.»
نوشته ی روی کاشی:
|عمل در کارخانه میرزا
عبدالرزاق سنه ۱۳۲۸ه.ق
به فرمایش الحاج مهدی|

جهان نما

مجله الکترونیکی
مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران

«جهان نما» مجله الکترونیکی مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران است که با هدف بازتاب فعالیت ها، پژوهش ها و دستاوردهای فرهنگی مجموعه منتشر می شود.

این نشریه به عنوان یکی از محصولات واحد پژوهش و تحقیقات این مجموعه تهیه و تولید شده و سعی دارد محتوایی معتبر، خواندنی و روزآمد برای علاقه مندان به میراث فرهنگی، تاریخی و هنر ارائه دهد.

فهرست:

❖ یادداشت های ترویجی

- ❖ حفاظت از آثار موزه‌ای در شرایط جنگی: چارچوب‌ها، راهبردها و ضرورت برنامه‌ریزی پیشگیرانه؛ به قلم دکتر شهرود امیر انتخابی ۵
- ❖ تجربه‌های مبتنی بر داده و مشارکت جمعی در موزه‌ها: حرکت به سوی نهادی باز، تعاملی و پویا؛ به قلم دکتر مجید مختاری ۹

❖ یادداشت های تخصصی

- ❖ تحلیل ساختاری و تفسیر نمادین حرز (تعویذ) با تمرکز بر مؤلفه های تاریخی و رمزی؛ به قلم شهید احمد آجرلو - منصوره کریمی قهی ۱۴

❖ هر موزه یک اثر از مجموعه فرهنگی - تاریخی نیاوران

- ❖ معرفی دو شمایل روسی از گنجینه کاخ موزه اختصاصی مجموعه فرهنگی - تاریخی نیاوران ۲۱
- ❖ گلدان سرامیکی منقوش در سبک کوتانی kutani (ژاپن) ۲۵

❖ بولتن خبری مجموعه فرهنگی - تاریخی نیاوران

- ❖ نشست «کمیتة فرهنگ و تمدن اسلام و ایران» در مجموعه فرهنگی - تاریخی نیاوران برگزار شد. ۳۰
- ❖ اجرای طرح تخصصی حفاظت از فضای سبز در مجموعه فرهنگی - تاریخی نیاوران ۳۴
- ❖ برگزاری پنجمین نشست سالانه فعالان حوزه کودک و نوجوان و موزه‌داران در مجموعه فرهنگی - تاریخی نیاوران ۳۶
- ❖ تجلیل ایکوم ایران از عملکرد مجموعه کاخ نیاوران در مواجهه با بحران‌ها ۳۷
- ❖ گردهمایی خودروهای تاریخی در مجموعه نیاوران؛ اعتراض به تخریب میراث فرهنگی ایران ۳۹

اعضای هیئت تحریریه

سر دبیر و مدیر مسئول: دکتر شهرود امیرانتخابی
 ویراستار علمی و هنری: دکتر مجید مختاری
 طراحی گرافیک و صفحه آرایی: فاطمه عسگری

با سپاس از همکاری: معصومه بهرامیان - لیلا رستم زاده

یادداشت های
ترویجی

در دل بحران‌های نظامی و ناامنی، میراث فرهنگی به عنوان بخشی حیاتی از هویت تاریخی و اجتماعی انسان، همواره در معرض خطرات مستقیم و غیرمستقیم قرار دارد. تخریب معبد بل در پالمیرا، غارت موزه عراق و آسیب‌دیدگی آثار باستانی در مناطق درگیر جنگ به ویژه در جنگ تحمیلی ۴۰ روزه، نمونه‌های تأسفباری از این تهدیدات هستند که نشان می‌دهند حفاظت از آثار موزه‌ای در زمان جنگ، یک چالش پیچیده و فوری است. این مقاله به بررسی بنیان‌های حقوقی، راهبردهای عملی و ضرورت اتخاذ رویکردهای پیشگیرانه برای محافظت از این گنجینه‌های ملی و جهانی می‌پردازد. با وجود توافق‌نامه‌های بین‌المللی محکم، اجرای مؤثر این قوانین در سطح ملی و محلی همچنان با چالش‌های متعددی روبرو است.

کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه، بنیاد حفاظت از میراث فرهنگی در شرایط جنگ می‌باشد که توسط یونسکو به تصویب رسید. (Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict)

این کنوانسیون، که ایران نیز امضا کننده آن است، اصول بنیادینی را تعریف می‌کند. اولین اصل، عدم استفاده از آثار فرهنگی به عنوان هدف نظامی است، مگر در صورت لزوم مطلق و غیرقابل اجتناب. دومین اصل، تعهد دولت‌ها به حفظ و حمایت از میراث فرهنگی در زمان صلح، که شامل تشخیص، ثبت، برنامه‌ریزی اضطراری و حتی تغییر موقت کاربری ساختمان‌ها برای محافظت از آثار می‌باشد.

● یادداشت‌های ترویجی

حفاظت از آثار موزه‌ای
در شرایط جنگی:
چارچوب‌ها، راهبردها
و ضرورت برنامه‌ریزی
پیشگیرانه

به قلم:

دکتر شهرد امیر انتخابی

نمایی از خسارت‌های کاخ سبز در کاخ سعدآباد پس از حمله آمریکا و اسرائیل (وضعیت سقف اتاق خاتم، دفتر کار پهلوی اول)

پروتکل دوم کنوانسیون در سال ۱۹۹۹ این چارچوب را تقویت کرد و تخریب عمدی آثار فرهنگی را به عنوان یک «جنایت جنگی» تعریف نمود، که این امر مسئولیت فردی را برای چنین اعمالی ممکن می‌سازد. این توافق‌نامه‌ها، همچنین بر اهمیت آموزش نیروهای نظامی در مورد قوانین حفاظت از میراث فرهنگی تأکید دارند.

نمایی از خسارت‌های عمارت بادگیر در کاخ گلستان پس از حمله آمریکا و اسرائیل

با وجود این چارچوب‌های حقوقی بین‌المللی، حفاظت عملی از آثار در برابر تهدیدات واقعی جنگ، نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و عملیاتی است. سازمان‌های بین‌المللی مانند یونسکو، ICCROM و Blue Shield International راهنمایی‌های جامعی برای موزه‌ها و نهادهای فرهنگی ارائه داده‌اند. این برنامه‌ها بر چند محور کلیدی استوارند. اولین و مهم‌ترین گام، تدوین یک "برنامه اضطراری" (Emergency Plan) است. این برنامه باید شامل شناسایی دقیق آثار بر اساس ارزش تاریخی، اصالت و آسیب‌پذیری، تعیین اولویت‌ها برای جابجایی یا محافظت، طراحی نقشه‌های

ایمن برای تخلیه، و تعیین مخفی‌گاه‌های امن و مقاوم (مانند تونل‌ها یا زیرزمین‌های محکم) باشد. ثبت تمام عیار و اسکن سه بعدی کل مجموعه‌های موزه‌ای نیز بخشی ضروری از این برنامه است، زیرا حتی در صورت تخریب فیزیکی، اطلاعات و هویت اثر حفظ می‌ماند.

راهبردهای فنی بعدی شامل تقویت ساختمان‌ها در برابر انفجار و لرزش، نصب سیستم‌های اطفاء حریق پیشرفته و مقاوم، و استفاده از مواد ضد لرزش برای محافظت از نمایشگاه‌هاست. آموزش کارکنان موزه، نقشی حیاتی ایفا می‌کند.

کارکنان باید آموزش‌های جامعی در زمینه مدیریت بحران، نحوه بسته‌بندی و حمل ایمن آثار حساس، استفاده از تجهیزات ایمنی و فرآیندهای ارتباطی در شرایط قطعی شبکه دریافت کنند. این آموزش‌ها باید منظم و شبیه‌سازی شده باشند تا کارکنان در شرایط واقعی بتوانند به طور خودکار واکنش نشان دهند. همکاری نزدیک بین

موزه‌ها، نیروهای نظامی، پلیس و شهرداری نیز برای هماهنگی عملیاتی در مواقع اضطراری ضروری است.

علیرغم اهمیت این برنامه‌ها، اجرای آنها در بسیاری از کشورها، از جمله در منطقه ما، با چالش‌های عمده‌ای روبرو است. یکی از مهم‌ترین چالش‌ها، عدم توجه کافی به میراث فرهنگی به عنوان یک اولویت امنیتی و دفاعی در سطوح بالایی تصمیم‌گیری است. بودجه‌های اختصاص یافته به حفاظت از میراث فرهنگی در مقابل هزینه‌های نظامی بسیار ناچیز است. کمبود تخصص فنی و منابع مالی برای اجرای برنامه‌های پیچیده، از جمله ساخت مخفی‌گاه‌های امن و خرید تجهیزات پیشرفته، مشکل دیگری است. علاوه بر این، عدم هماهنگی بین نهادهای مختلف مسئول (فرهنگ، دفاع، امنیت داخلی، شهرداری) می‌تواند منجر به تأخیر و بی‌نظمی در شرایط بحرانی شود. اغلب، برنامه‌های موجود تنها به صورت

اسناد کاغذی در کتابخانه ها نگهداری می شوند و هرگز به صورت عملیاتی آزمایش نمی شوند.

در نهایت، حفاظت از آثار موزه ای در شرایط جنگ، فقط یک مسئله فنی یا حقوقی نیست؛ بلکه یک موضوع اخلاقی و انسانی است. همانطور که در پیش گفتار کنوانسیون ۱۹۵۴ لاهه آمده است: «هر آسیبی به میراث فرهنگی، صرف نظر از متعلق بودن آن به چه کسی، به میراث فرهنگی تمام بشریت آسیب می زند». بنابراین، حفظ این آثار، فراتر از حفاظت از اشیاء، حفظ هویت، تاریخ و کرامت انسانی است. برای مقابله با این چالش، نیاز به یک تحول فکری و سیاستی است: ارتقاء وضعیت میراث فرهنگی به یک اولویت ملی و امنیتی، تخصیص بودجه های کافی، ایجاد یک مرجع ملی هماهنگ کننده و اجرای منظم برنامه های تمرینی شبیه سازی شده. فقط با این رویکرد پیشگیرانه و جامع، می توان امیدوار بود که در صورت وقوع بحران، گنجینه های فرهنگی ما، که نماد گذشته و الهام بخش آینده هستند، از تخریب جلوگیری شوند.

در عصر اطلاعات و شبکه‌های دیجیتال، ماهیت موزه‌ها به طور بنیادین در حال تغییر است. نهادهایی که صرفاً به عنوان ذخیره‌گاه یا نگهدارنده آثار تاریخی و هنری شناخته می‌شدند، امروزه در حال تحول به فضاهای زنده، مراکز گفتگو و شبکه‌های فرهنگی هستند. یکی از مهم‌ترین رانش‌های این تحول، جابجایی از رویکرد تک‌سویه (موزه به بازدیدکننده) به سمت تجربه‌های مبتنی بر داده و مشارکت جمعی است.

جهان، در حال حرکت به سوی موزه‌هایی است که نه تنها از داده‌های خود برای درک بهتر مخاطبان و بهبود خدمات استفاده می‌کنند بلکه بازدیدکنندگان را به عنوان همکاران فعال در خلق معنا، محتوا و حتی تصمیم‌گیری‌های موسساتی تبدیل می‌کنند. این تحول، نه فقط یک تغییر فنی، بلکه یک تغییر فلسفی در نگرش به نقش موزه در جامعه است.

● یادداشت‌های ترویجی

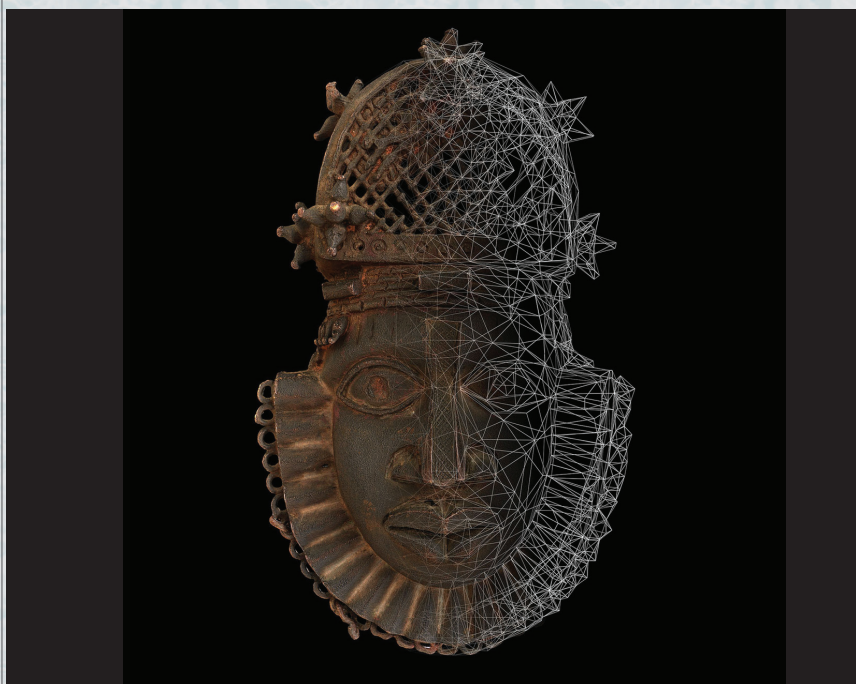
تجربه‌های مبتنی بر داده و مشارکت جمعی در موزه‌ها:

حرکت به سوی نهادی باز، تعاملی و پویا

به قلم:

دکتر مجید مختاری

جهان به سوی مدلی حرکت می‌کند که در آن داده‌ها قلب تپنده عملکرد موزه هستند. موزه‌های پیشرو از طریق اپلیکیشن‌های موبایل، دوربین‌های هوشمند (با رعایت دقیق حریم خصوصی و با رضایت آگاهانه)، سیستم‌های پاسخگویی و تحلیل ترافیک وبسایت، حجم عظیمی از داده را جمع‌آوری می‌کنند. این داده‌ها شامل اطلاعاتی درباره مدت زمان توقف در مقابل یک اثر، مسیر حرکت در داخل موزه، واکنش‌های عاطفی (از طریق تحلیل تصاویر در فضای عمومی - که باید تحت نظارت شدید اخلاقی باشد)، و ترجیحات موضوعی بازدیدکنندگان است. تحلیل این داده‌ها به مدیران موزه کمک می‌کند نمایشگاه‌ها را به گونه‌ای طراحی کنند که جذابیت بیشتری داشته باشند، برنامه‌های آموزشی را بر اساس نیازهای واقعی مخاطبان تنظیم کنند، و منابع محدود خود را بهینه تخصیص دهند. برای مثال، اگر داده‌ها نشان دهند که یک نمایشگاه خاص برای نسل Z جذاب نیست، موزه می‌تواند به جای حذف آن، با استفاده از داده‌ها روش‌های جدیدی برای ارتباط برقرار کردن با این گروه سنی طراحی کند. این رویکرد، موزه را از یک نهاد ثابت به یک سازمان پویا و پاسخگو تبدیل می‌کند.

اما مهم‌تر از استفاده از داده‌ها برای بهبود عملکرد داخلی، ظهور مدل‌های مشارکت جمعی است که در آن بازدیدکنندگان از تماشاگران به همکاران تبدیل می‌شوند. این مدل‌ها از ابتدای ساده تا پیچیده متغیر است. در سطوح پایه، موزه‌ها از طریق شبکه‌های اجتماعی یا پلتفرم‌های اختصاصی، نظرات، داستان‌های شخصی و عکس‌ها، بازدیدکنندگان را دعوت می‌کنند تا به نمایشگاه‌ها بپیوندند. این کار، احساس متعلق بودن را افزایش می‌دهد و داستان‌های چند وجهی‌تری از یک اثر یا دوره تاریخی ارائه می‌دهد. در سطوح بالاتر، موزه‌ها از بازدیدکنندگان می‌خواهند تا در فرآیند شهرت‌دهی (crowdsourcing) مشارکت کنند؛ مثلاً در ترجمه مجموعه‌های قدیمی، توضیح عکس‌های تاریخی، یا شناسایی افراد و مکان‌ها در آرشیوها.

این کار نه تنها حجم عظیمی از کار را تقسیم می‌کند، بلکه مخاطبان عام را مستقیماً به فرآیند پژوهش علمی متصل می‌کند.

در سطوح پیشرفته‌تر، برخی موزه‌ها از مشارکت جمعی برای تصمیم‌گیری‌های استراتژیک استفاده می‌کنند؛ مثلاً انتخاب آثاری که باید خریداری شوند، تعیین موضوع نمایشگاه بعدی، یا حتی طراحی فضای فیزیکی موزه. این مدل‌ها، دموکراتیک‌ترین شکل از مشارکت هستند و به موزه‌ها کمک می‌کنند تا واقعاً نهادی مردمی باشند.

در این مسیر جهانی، ما در ایران نیز باید اقدامات مشخصی را انجام دهیم تا از این تحولات جهانی عقب نمانیم.

اولین قدم: ایجاد زیرساخت‌های دیجیتال لازم است. تمام موزه‌های بزرگ و متوسط باید دارای یک اپلیکیشن اختصاصی باشند که علاوه بر ارائه راهنمای صوتی و اطلاعات، امکان تعامل، جمع‌آوری بازخورد و مشارکت در پروژه‌های شهرت‌دهی را فراهم کند.

دوم: نیاز به توسعه یک فرهنگ سازمانی داخلی است که بر اعتماد، شفافیت و باز بودن نظرات دیگران تأکید دارد. مدیران موزه باید بر ترس انتقاد غلبه کنند و بپذیرند که دانش و بینش جمعی مخاطبان می‌تواند ارزش‌های بسیار بیشتری نسبت به دانش متمرکز درون یک سازمان داشته باشد.

سوم: تدوین چارچوب‌های اخلاقی محکم برای استفاده از داده‌ها ضروری است. حریم خصوصی بازدیدکنندگان باید در اولویت باشد و جمع‌آوری و استفاده از داده‌ها باید کاملاً شفاف و با رضایت آگاهانه انجام شود.

چهارم: نیاز به آموزش نیروی انسانی است. کارکنان موزه باید آموزش ببینند

تا بتوانند با ابزارهای دیجیتال کار کنند، داده‌ها را تحلیل کنند، و با مخاطبان در فضای دیجیتال تعامل مؤثر داشته باشند.

در نهایت، ما باید به سمت موزه‌هایی حرکت کنیم که نه فقط دارنده فرهنگ هستند، بلکه تسهیل‌گر موزه‌های آینده، موزه‌هایی که با استفاده از داده‌ها، تجربه‌های شخصی‌سازی شده و جذاب ایجاد می‌کنند؛ و با استفاده از مشارکت جمعی، فضایی برای گفتگو، اشتراک دانش و خلق معنا به وجود می‌آورند. این موزه‌ها، نه فقط به گذشته نگاه می‌کنند، بلکه به فرم دادن آینده فرهنگی جامعه می‌پردازند. برای رسیدن به این جایگاه، نیاز به یک تغییر ذهنیت است: از یک نهاد محافظه‌کار و متمرکز، به یک نهاد باز، انعطاف‌پذیر و مشارکتی که در قلب جامعه قرار دارد و با آن نفس می‌کشد.

Lille Métropole Museum of Modern Art by Manuelle Gautrand, Villeneuve d'Asque, France

موزه هنر مدرن لیل متروپل اثر مانوئل گوتران، ویلنوو داسک، فرانسه

یادداشت های تخصی

چکیده

این مقاله به بررسی یک نمونه جلیقه حرزدار متعلق به محمدرضا شاه پهلوی می‌پردازد. این حرز تصویری -نوشتاری، ترکیبی از آیات قرآنی، اسماء الهی، جداول عددی (اوافق)، نمادهای تصویری و رنگ‌های معنادار است که با روش توصیفی-تحلیلی و بر پایه مشاهده مستقیم حرز و بازخوانی متون عربی مورد بررسی قرار گرفته است. هدف این مقاله، تحلیل این اثر از منظر مردم‌نگاری دینی و نمادشناسی است.

کلمات کلیدی: حرز، تعویذ، تحلیل ساختاری، تفسیر نمادین و مؤلفه های تاریخی.

یادداشت های تخصصی

تحلیل ساختاری و تفسیر نمادین حرز (تعویذ) با تمرکز بر مؤلفه های تاریخی

و رمزی

به قلم:

شهید احمد آجرلو^{۱*}

منصوره کریمی قهی^۲

۱. پژوهشگر و کارشناس اداره پژوهش مجموعه فرهنگی - تاریخی نیاوران / دانشجوی دکتری تاریخ، دانشگاه علوم تحقیقات

* شهید احمد آجرلو با علاقه و جدیت بسیار بررسی و تحلیل این حرز را دنبال می‌کردند، اما متأسفانه پیش از چاپ مقاله، بر اثر علایم ناشی از جراحات جانبازی در دفاع مقدس، به فیض شهادت نائل شد. این مقاله با احترام به روح بزرگش تقدیم می‌شود. نام و یادش تا همیشه باقیست.

۲. دانش آموخته دکتری تاریخ از دانشگاه الزهراء (س)

حرزهای (تعویذ ها) نوشتاری-تصویری بخشی از سنت های دیرپای فرهنگ عامه در جوامع اسلامی هستند که کارکرد اصلی آنها ایجاد احساس امنیت، دفع بلا، چشم زخم و نیروهای منفی تلقی میشده است. حرز (تعویذ) در اصطلاح، دعائی ماثور اعم از خواندنی، نوشتنی و آویختنی است که آیات و اذکاری خاص برای دفع آفات و بلاها در بردارد. در این مقاله نمونه مهمی از حرز اهدایی به محمدرضا شاه پهلوی مورد بررسی قرار گرفته است.

ساختار کلی حرز

حرز مورد نظر یک جلیقه حرزدار یا «جلیقه محافظ» از نوع حرزهای تصویری-نوشتاری عامیانه اسلامی است که معمولاً با هدف دفع چشم‌زخم، حفاظت از صاحب حرز، گشایش امور، و دفع آفات، دشمن و بلا تهیه می‌شده و در سنت‌های تعویذ نویسی، علم حروف، جداول وفق و باورهای مردمی ریشه دارد. در قسمت پایین پشت جلیقه، عبارات «تقدیمی سید محمدعلی مجلل طباطبائی دربان کشیک آستان قدس به تاریخ فروردین ۱۳۴۷ مشاهده می‌شود که سال ساخت و طراح جلیقه را نشان می‌دهد. در متن، عبارت «جلیقه محافظ به نام شاهنشاه آریا مهر» مشاهده می‌شود. که نشان می‌دهد که این حرز برای محمدرضا شاه پهلوی (آریا مهر) طراحی و به او هدیه شده است.

بر روی این جلیقه تصاویر دیگر جلیقه های تقدیمی به محمدرضا شاه پهلوی مشاهده می‌شود که به ترتیب در تاریخ فروردین ۱۳۳۶

و فروردین ۱۳۴۵ اهداء شده‌اند. همچنین در قسمت جلوی جلیقه، تصویر جلیقه تقدیمی به ولیعهد رضاپهلوی دیده می‌شود که عبارت «جلیقه و محفظه بنام والا حضرت ولیعهد رضاپهلوی تقدیم شده به فروردین ۱۳۴۰» در زیر آن درج شده است.

جلیقه از بخش‌های تصویری و نوشتاری مختلف تشکیل شده که در ادامه به بررسی آن می‌پردازیم.

۱- بخش تصویری حرز

۱-۱- نمادها

نماد اصلی این حرز به شکل دست باز با یک چشم در مرکز (معروف به چشم زخم‌شکن یا چشم نظر) در مرکز حرز ترسیم شده است. چشم در مرکز تصویر مهم‌ترین عنصر است که نماد دفع چشم‌زخم، مراقبت الهی و بینایی باطنی است. دست باز با پنج انگشت یادآور خمسه (پنج‌تن، یا دست فاطمه) و نماد حفاظت، قدرت، برکت و دفع شر و جادو در فرهنگ‌های اسلامی و مردمی ایران است.

۱-۲- تزیینات

بیشترین تزیین به کار رفته در حرز گل‌ها هستند که با رنگ قرمز، نارنجی، زرد و سبز طراحی شده‌اند. همچنین ستاره‌های رنگی پراکنده، ستاره پنج‌پر

و شش‌پر در اثر دیده می‌شود. اشکال هندسی مربع، مثلث و دایره و تصاویر حیواناتی مانند پرنده و فیل از دیگر تزئینات حرز به شمار می‌آید.

۱-۳- رنگ‌ها:

رنگ در سنت تعویذنویسی صرفاً تزئینی نیست، بلکه کاربرد نمادین دارد. هر رنگ حامل یک کارکرد انرژی‌بخش یا محافظتی خاص است. در این حرز رنگ‌های مختلف سبز، قرمز، آبی، زرد، طلایی، نقره‌ای به کار رفته است که هر کدام نماد خاصی است.

۲- بخش نوشتاری حرز

متن حرز ترکیبی از عبارات قرآنی، اسماء الهی، و اذکار است که به خط نسخ^۱ نوشته شده است. در بخش‌های پایین‌تر نیز نوشته‌هایی به خط نستعلیق آمده است. این نوع طراحی نشان از ارتباط میان خطاطی مذهبی و هنر مردمی ایران و مناطق شیعی عراق و هند دارد. نوشته‌ها در چند دوره زمانی ثبت شده‌اند. این نشان می‌دهد که این جلیقه یا به‌مرور در سال‌های مختلف تکمیل شده یا چندین حرز جداگانه روی آن افزوده شده است.

۲-۱- آیات و اذکار

آیات قرآنی و اذکار اگرچه بسیار ریز و تزئینی‌اند، از روی ساختار و قطعات قابل تشخیص می‌باشند، معمولاً شامل سوره فلق و ناس، آیات «بسم الله الرحمن الرحیم»، «نصر من الله و فتح قریب»، «یدالله فوق أیدیهم» و «فالله خیر حافظا»، آیه ۳ سور ملک، بخشی از آیه ۶۵ سوره یونس، آیات ۵۱-۵۲ سوره قلم، هفت سلام قرآن و آیه الکرسی.

۱. یکی از رایج‌ترین و پرکاربردترین خطوط در خوشنویسی اسلامی به ویژه در کتابت قرآن کریم و متون عربی است.

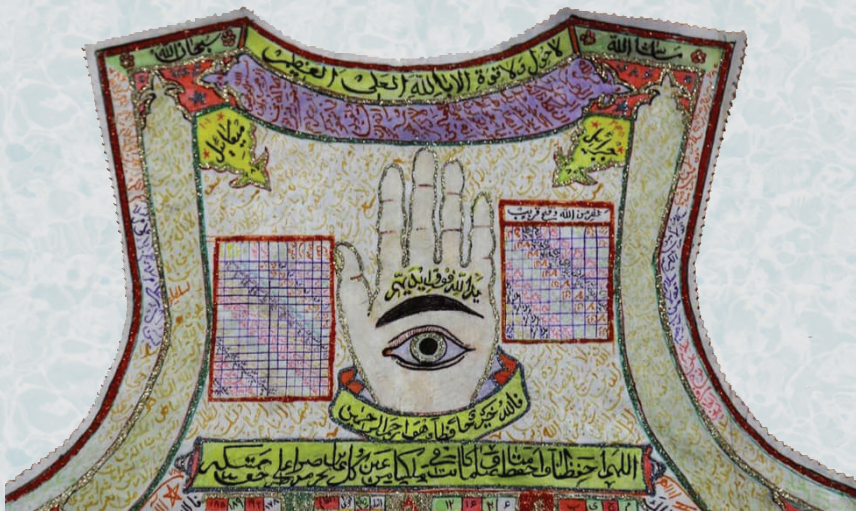
افزون بر آیات، دعایی با مضمون درخواست حفظ از چشم، حسد و شرور مختلف نیز در بخش مرکزی اثر دیده می شود. جملاتی نظیر «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ»؛ «حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ». همچنین در حرز دیده می شود که این آیات و اذکار همگی در حوزه مفهومی نصرت، قدرت و حفاظت الهی قرار دارند.

۲-۲- اسماء خاص

بخش های مهمی از حرز به ذکر نام های مقدس «النور»، «العزيز»، «القوی»، «رحیم»، «الحفیظ» «الوهاب» و «الملک» اختصاص یافته که انتخاب آنها با هدف تقویت معنای حفاظت و صیانت صورت گرفته است. همچنین اسامی فرشتگان مقرب و دیگر فرشتگان به عنوان نیروهای پشتیبان و مجریان امر الهی در برابر خطرات جسمی و روحانی بر روی حرز حک شده است. همچنین اسامی فاطمه، علی بن موسی الرضا، محمد رسول الله، علی ولی الله در جای جای حرز دیده می شود.

۲-۳- حرز های موجود در جلیقه

در این اثر، چند نوع حرز دیده می شود که عبارت است از: حرز امام جواد (ع)، حرز حضرت فاطمه (س) و حرز چشم زخم، همچنین بر قسمت های مختلف جلیقه ادعیه و آیات نوشته شده است از جمله دعای امام سجاد (ع) در دفع جن و انس.

۳- جداول رمزی-عددی

در پایین تصویر چند جدول رنگی عددی و حرفی دیده می شود. این جداول معمولاً در علم جفر و اوفاق استفاده می شوند. استفاده از ترکیب رنگ-عدد برای

اثرگذاری نمادین است. این جداول محاسبات دقیق ریاضی و نجومی نیستند، بلکه وفق نویسی عامیانه اند. در اطراف نماد اصلی و در بخش‌های پایینی حرز، از ساختارهای مربعی استفاده شده است که هسته اصلی قدرت رمزی آن را تشکیل می‌دهند. هر مربع، مجموعی از ابجد نام‌های خدا یا آیاتی خاص است. بر اساس باور عرفانی عدد و اسم، منظور از آنها تعادل روحی و تنظیم انرژی روحانی بوده است.

نتیجه‌گیری

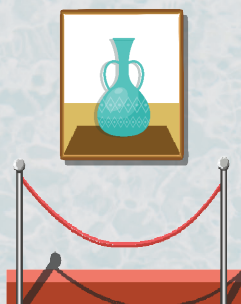
حرز مورد بررسی، نمونه‌ای غنی از پیوند سنت‌های دعا و تعویذ نویسی ایرانی/ اسلامی است که در آن، مفاهیم دینی (آیات و اسماء) با ساختارهای رمزی (اوافق و نمادشناسی رنگ) ترکیب شده‌اند. این اثر در اوایل دهه ۴۰ شمسی طراحی و ساخته و در سال ۱۳۴۷ به محمدرضا شاه پهلوی اهداء شده است. کارکرد اصلی چنین جلیقه‌ای حفاظت جسمانی و روحی و دفع چشم زخم و شفاف‌بخشی بوده است که گاهی در مراسم خاص روی بدن بسته می‌شد. در بقیه ایام در محلی خاص نگهداری می‌شده است. این جلیقه را نمی‌توان فقط طلسم دانست؛ بلکه اثری آیینی-هنری است.

منابع:

- جلیقه حرزدار نگهداری شده در موزه کاخ نیاوران
- پورصالح امیری، سیده مریم (۱۳۹۶)، تاریخ طلسم و تعویذ در ایران (با بررسی منتخبی از آثار موزه‌ای)، زیر نظر عبدالکریم عطارزاده، تهران: انتشارات دلیل ما.
- طباطبایی، سید کاظم (۱۳۸۸)، «حرز»، دانشنامه جهان اسلام، مجلد ۱۳، زیر نظر غلامعلی حداد عادل، تهران: بنیاد دایره‌المعارف اسلامی.
- موسی‌پور، ابراهیم (۱۳۸۷)، دوازده + یک (سیزده پژوهش درباره طلسم، تعویذ و جادو)، گردآوری و ترجمه: ابراهیم موسی‌پور، تهران: کتاب مرجع.

هر موزه یک اثر از مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران

پژوهش و گردآوری مطلب:

مهناز اسدی، رئیس کاخ - موزه صاحبقرانیه

شمایل (Icon) در سنت مسیحیت شرقی صرفاً یک تصویر مذهبی نیست، بلکه تجلی بصری الهیات و ابزاری برای حضور امر قدسی در جهان مادی به‌شمار می‌آید. واژه «آیکون» از ریشه یونانی Eikon به معنای «تصویر» گرفته شده و در تاریخ هنر مسیحی به تمثال‌های مقدسی اطلاق می‌شود که موضوع آن‌ها مسیح، مریم مقدس و قدیسان است.

این تصاویر در کلیسای ارتدوکس نه تنها کارکرد تزئینی، بلکه جایگاهی آیینی و عبادی دارند و به مثابه «پنجره‌ای به سوی ملکوت» تلقی می‌شوند.^۱ پس از مسیحی‌شدن روس کیف در سال ۹۸۸ میلادی، سنت شمایل‌نگاری از بیزانس به سرزمین‌های روس راه یافت و به تدریج هویتی بومی پیدا کرد. مکاتب نووگورود و مسکو در سده‌های میانه، نقش مهمی در تثبیت زبان بصری شمایل روسی ایفا کردند. آثار موجود در گنجینه کاخ موزه اختصاصی مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران، دو نمونه شاخص از این سنت تصویری هستند که از نظر تاریخی و سبکی به دو دوره متفاوت تعلق دارند: شمایل «مسیح پانتوکراتور» و شمایل «مریم هودگتریا»

هر موزه یک اثر

از مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران

تجلی الهیات در تصویر:
معرفی دو شمایل
روسی از گنجینه
کاخ موزه اختصاصی
مجموعه فرهنگی -
تاریخی نیاوران

1. Ouspensky, Leonid, and Vladimir Lossky, The Meaning of Icons, 1982, 23-28

• شمایل «مسیح پانتوکراتور»

• هنرمند: ناشناس

• محل ساخت: روسیه

• تاریخ احتمالی: سده‌های ۱۵ یا ۱۶ میلادی

• تکنیک: تمپرا روی چوب با زمینه زراندود

• محل نگهداری: گنجینه کاخ موزه

• اختصاصی مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران

«پانتوکراتور»^۲ واژه‌ای یونانی به معنای «فرمانروای مطلق» یا «حاکم بر همه» است. این تصویر از رایج‌ترین الگوهای شمایل‌نگاری مسیح در سنت ارتدوکس به شمار می‌رود و بیانگر جایگاه او به‌عنوان داور و معلم الهی است. در این ترکیب‌بندی، مسیح به صورت نیم‌تنه و روبه‌رو تصویر می‌شود؛ دست راست او در حال اعطای برکت و دست چپ حامل کتاب انجیل است.

در نمونه موجود در مجموعه نیاوران، ساختار ترکیب‌بندی از تقارن محوری تبعیت می‌کند. چهره مسیح با پیشانی بلند، چشمان نافذ و بینی کشیده، بیانی رسمی و فرازمانی دارد. نگاه مستقیم او به مخاطب، ویژگی بارز شمایل‌های پانتوکراتور است؛ نگاهی که مؤمن را در برابر حقیقت الهی قرار می‌دهد. دست راست در ژست برکت کلاسیک ارتدوکس بالا آمده و انگشتان در وضعیتی قرار گرفته‌اند که به حروف یونانی «IC XC» (مخفف عیسی مسیح) اشاره دارد.

کتاب گشوده در دست مسیح حاوی عباراتی به زبان اسلاوی کلیسایی کهن است؛ زبانی liturgical که در آیین ارتدوکس روسی کاربرد داشته است. حضور این متن نه تنها بیانگر بومی شدن سنت بیزانسی در روسیه است، بلکه بر کارکرد تعلیمی و داورانه تصویر تأکید می‌کند.

از نظر فنی، اثر بر روی تخته چوبی با کادر فرورفته (kovcheg) اجرا شده است؛ شیوه‌ای رایج در شمایل‌های روسی سده‌های میانه. زمینه طلایی تخت و فاقد پوشش فلزی متأخر است و نشانه‌ای از دوره‌ای پیش از رواج گسترده ریزهای برجسته محسوب می‌شود. شیوه چهره‌پردازی خطی، سایه‌روشن محدود و تأکید بر طراحی ساختاری، انتساب اثر به سده‌های ۱۵ یا ۱۶ میلادی را تقویت می‌کند؛ دوره‌ای که هنر شمایل‌نگاری روسی به انسجام سبکی قابل توجهی دست یافته بود.

2. Tarasov, Oleg. Icon and Devotion, 2002, 41-59

- شمایل «مریم هودگتیریا»
- هنرمند: ناشناس
- محل ساخت: روسیه
- تاریخ احتمالی: هسته نقاشی
- متقدم؛ قاب فلزی افزوده متأخر (احتمالاً سده‌های ۱۷ تا ۱۹ میلادی)
- تکنیک: تمپرا روی چوب با پوشش فلزی (ریزای برجسته)

• محل نگهداری: گنجینه کاخ موزه اختصاصی مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران

«هودگتیریا»^۳ به معنای «نشان‌دهنده راه» یکی از کهن‌ترین الگوهای شمایل‌نگاری مریم مقدس است. در این ترکیب، مریم کودک مسیح را بر یک دست نگاه داشته و با دست دیگر به او اشاره می‌کند تا وی را به عنوان «راه نجات» معرفی کند. این الگو ریشه در سنت بیزانسی دارد و در روسیه به‌صورت گسترده بازتولید شده است. در نمونه موجود در نیاوران، مریم با چهره‌ای آرام و متمایل به مخاطب تصویر شده و کودک مسیح در حال اعطای برکت در کنار او قرار دارد. هرچند ساختار کلی از الگوی کلاسیک هودگتیریا پیروی می‌کند، شیوه چهره‌پردازی نرم‌تر و سایه‌روشن تدریجی‌تر از شمایل‌های بسیار متقدم است.

ویژگی برجسته این اثر، پوشش فلزی برجسته موسوم به «ریزا»^۴ (Riza یا Oklad) است که بخش اعظم سطح نقاشی را می‌پوشاند. این پوشش، متشکل از فلز قالب زنی‌شده با نقوش گیاهی و هاله‌های منقوش است و در برخی نقاط جای نصب سنگ‌ها یا شیشه‌های تزئینی دیده می‌شود. ریزاها در سنت ارتدوکس علاوه بر کارکرد حفاظتی، نشانه‌ای از تکریم و منزلت آیینی شمایل بوده‌اند و اغلب به عنوان نذر یا هدیه به تصویر افزوده می‌شدند.

از نظر تاریخی، چنین ریزا‌های پرکار بیشتر به سده‌های ۱۷ تا ۱۹ میلادی تعلق دارند. بنابراین می‌توان فرض کرد که هسته نقاشی ممکن است قدیمی‌تر باشد، اما پوشش فلزی در دوره‌ای متأخر بر آن افزوده شده است. این پدیده در سنت شمایل‌نگاری روسی رایج بوده و تفکیک میان «نقاشی اصلی» و «افزوده‌های فلزی» از منظر مطالعات موزه‌ای اهمیت دارد.

3. Evseeva, Liliya, Russian Icons, 1998, 102-118

4. Brenske, Anne. "Okklad.", 2003

این دو شمایل، علی رغم اشتراک در سنت ارتدوکس روسی، به دو مقطع متفاوت از تحول هنر شمایل‌نگاری تعلق دارند. «پانتوکراتور» با ساختاری ساده‌تر و وفادار به الگوی کلاسیک، بیانگر سنت الهیاتی و رسمی سده‌های میانه است؛ در حالی که «هودگتریا» با پوشش فلزی پرکار، نمایانگر مرحله‌ای متأخرتر و آیینی‌تر در حیات شمایل است.

حضور این آثار در گنجینه کاخ موزه اختصاصی مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران، فرصتی ارزشمند برای مطالعه تطبیقی هنر مسیحی شرقی در بستری غیروپایی فراهم می‌آورد. این شمایل‌ها نه تنها نمونه‌هایی از هنر دینی روسیه‌اند، بلکه گواهی بر گردش آثار هنری و تعاملات فرهنگی در دوره معاصر محسوب می‌شوند.

این آثار، در بستر موزه‌ای امروز، امکان بازخوانی مفاهیم «تصویر مقدس» و «امر قدسی در هنر» را برای مخاطب معاصر فراهم می‌کنند و پلی میان تاریخ هنر مسیحی و فضای فرهنگی ایران ایجاد می‌سازند.

منابع:

- بخش کیوریتوری، موزه هنر روسیه (The Museum of Russian Art)، مکاتبه با نگارنده، دسامبر 2023.
- Brenske, Anne. "Okład." In Grove Art Online. Oxford University Press, 2003.
- Evseeva, Liliya. Russian Icons: The Origins and Development of the Russian Icon. London: Aurora Art Publishers, 1998.
- Ouspensky, Leonid, and Vladimir Lossky. The Meaning of Icons. Crestwood, NY: St. Vladimir's Seminary Press, 1982.
- Tarasov, Oleg. Icon and Devotion: Sacred Spaces in Imperial Russia. London: Reaktion Books, 2002.

محل نگهداری: موزه کوشک احمد شاهی

گردآوری: مریم فیضیاب شهریوری

عکاس اثر: کریم صباغی

هر موزه یک اثر

از مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران

گلدان سرامیکی منقوش

در سبک کوتانی kutani

(ژاپن)

آثار سرامیکی تزئینی شرق آسیا، به ویژه نمونه های منقوش و چندرنگ، از مهم ترین جلوه های هنر کاربردی در تاریخ هنر جهان به شمار می روند. این آثار نه تنها کارکرد تزئینی داشته اند، بلکه حامل مفاهیم فرهنگی، روایی و زیبایی شناختی جوامع سازنده ی خود بوده اند. گلدان مورد بررسی در این مقاله که در موزه کوشک احمدشاهی نگهداری می شود، نمونه ای شاخص از این سنت هنری است که با بهره گیری از نقاشی روایی، رنگ های درخشان و تزئینات طلایی، به روشنی به سنت های سرامیک شرق آسیا اشاره دارد. هدف این نوشتار، بررسی سبک، موضوع، شیوه ی ساخت و منشأ احتمالی این گلدان بر اساس شواهد بصری و منابع معتبر هنری است.

این گلدان دارای بدنه ای سرامیکی با لعاب بسیار شفاف و صیقلی است که تقریباً تمام سطح خارجی آن با نقاشی های پر جزئیات پوشانده شده است. نقوش شامل گروهی از شخصیت های انسانی در حالت گفت و گو و گردهمایی است؛ افرادی با پوشش های سنتی، حالات چهره متنوع و آرایش ترکیب بندی شده که صحنه ای روایی و داستان محور را القای می کند. رنگ ها زنده و متراکم اند و استفاده از طلای لعابی در جزئیات لباس ها و حاشیه ها جلوه ای مجلل به اثر بخشیده است.

در بخش زیرین گلدان، نشانی مربع شکل به رنگ قرمز با حاشیه طلایی دیده می شود که شامل حروف (کانجی) آسیای شرقی است.

این نوع نشان گذاری در سرامیک های ژاپنی و چینی رایج بوده و معمولاً معرف محل ساخت، سبک یا نام کارگاه است. واژه «کوتانی» کف گلدان به طور مشخص به سبک مشهور Kutani-Yaki در ژاپن اشاره دارد؛ سبکی که از قرن هفدهم میلادی شناخته شده و به دلیل رنگ های غنی، نقوش متراکم و استفاده از تزئینات طلایی شهرت دارد.

نقاشی های روایی با حضور چندین شخصیت انسانی از ویژگی های مهم سرامیک های تزئینی ژاپنی، به ویژه در سبک کوتانی، محسوب می شوند. این صحنه ها اغلب برگرفته از داستان های تاریخی، ادبی یا تصاویر زندگی درباری و اندیشه ورزی جمعی هستند. در گلدان مورد بحث، ترکیب بندی فشرده، تنوع حالات چهره و دقت در ترسیم پوشاک، نشان دهنده توجه ویژه به روایت و نمایش تعامل انسانی است؛ امری که در هنر کوتانی جایگاه مهمی دارد.

بر اساس ویژگی های فنی قابل مشاهده، این گلدان به احتمال زیاد با روش های متداول سرامیک های تزئینی ژاپنی ساخته شده است که شامل مراحل زیر است:

۱. شکل دهی بدنه و پخت اولیه
۲. اعمال لعاب شفاف و پخت دوم برای ایجاد سطحی صاف و براق
۳. نقاشی روی لعاب (Overglaze Enamel) با رنگ های معدنی و طلا
۴. پخت نهایی برای تثبیت رنگ ها و درخشش تزئینات طلایی

این تکنیک، یکی از شاخص‌ترین روش‌ها در تولید آثار کوتانی به‌شمار می‌رود.

سبک کوتانی از قرن هفدهم میلادی در ژاپن شکل گرفت و در دوره‌های مختلف تاریخی احیا و بازتولید شده است. از این رو، صرف شباهت سبکی به کوتانی، لزوماً به معنای قدمت بسیار بالا نیست. این گلدان می‌تواند متعلق به دوره‌های متأخرتر یا حتی تولیدات معاصر باشد که با حفظ تکنیک‌ها و زیبایی‌شناسی سنتی ساخته شده‌اند. تعیین قدمت دقیق، نیازمند بررسی کارشناسی حضوری، مطالعه شناسنامه موزه‌ای اثر و تحلیل فنی مواد است.

گلدان نگهداری شده در موزه کوشک احمد شاهی، نمونه‌ای شاخص از سنت سرامیک تزئینی شرق آسیا و به‌ویژه سبک ژاپنی Kutani-yaki است. نقوش روایی انسانی، رنگ‌های درخشان، استفاده از طلای لعابی و نشان کف گلدان همگی مؤید این انتساب هستند. با این حال، به دلیل تداوم تولید آثار کوتانی تا دوران معاصر، تعیین دقیق قدمت و ارزش تاریخی اثر تنها با اتکا به بررسی‌های موزه‌ای و کارشناسی امکان‌پذیر است. این گلدان، فارغ از قدمت دقیق، از نظر هنری و فرهنگی اثری ارزشمند محسوب می‌شود که بیانگر پیوند میان هنر، روایت و زیبایی‌شناسی در سنت سرامیک شرق آسیاست.

منابع:

- BRITANNICA.COM
- Oxford Art Online. مدخل Kutani Ware. مجموعه مقالات
- Wikipedia

بولتن خبری

از مجموعہ فرهنگی - تاریخی نیاوران

◆ بولتن خبری

مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران

نشست «کمیته فرهنگ و تمدن اسلام و ایران» در مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران برگزار شد.

این جلسه با حضور دکتر عبدالحسین خسروپناه، دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی، دکتر بیژن رنجبر، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی و رئیس کارگروه دانشگاهها و مراکز آموزش عالی کمیته فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، اعضای کمیته فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، نمایندگان وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و جمعی از مدیران دبیرخانه هیئت مؤسس دانشگاه آزاد اسلامی برگزار گردید.

در ابتدای این نشست، دکتر شهروء امیرانتخابی، مدیر مجموعه فرهنگی - تاریخی نیاوران و نماینده وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در این کمیته، ضمن خیرمقدم به حاضران و ابلاغ پیام وزیر میراث فرهنگی مبنی بر استقبال این وزارتخانه از همکاری و همراهی با سیاستهای کمیته فرهنگ و تمدن شورای عالی انقلاب فرهنگی، اظهار کرد: «در یک سال گذشته و با توجه به شرایط خاص حاکم بر کشور، مأموریتها و اقدامات مجموعه فرهنگی - تاریخی نیاوران بر محور صیانت، حفاظت و نگهداشت میراث فرهنگی متمرکز بوده است. در این راستا، اقدامات مرمرتی و حفاظتی، به ویژه پس از حوادث دی ماه سال گذشته، همچنین ارتقای سطح حفاظت فیزیکی و الکترونیکی آثار، در کنار برنامه ریزی برای حرکت به سوی موزههای نسل جدید، توسعه محتوای دیجیتال و آمادهسازی زیرساخت های مجموعه برای دوران پس از بازگشایی مجدد، در دستور کار قرار داشته است».

فردوسی، کلیدواژه هایی همچون حفظ هویت، اصالت و استقلال را از مهم ترین اصول راهنما برای فعالیتهای کمیته فرهنگ و تمدن اسلام و ایران دانست. وی تأکید کرد که کمیته فرهنگ و تمدن اسلام و ایران باید با بهره گیری از ظرفیت نخبگان، دانشگاهها، نهادهای فرهنگی و دستگاههای اجرایی، زمینه تبدیل مفاهیم فرهنگی و تمدنی به برنامه های عملیاتی و اثرگذار را فراهم کند.

در ادامه، دکتر عبدالحسین خسروپناه، دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی با اشاره به نقش مفاهیم فرهنگی و تمدنی در تقویت وحدت ملی، به ویژه در شرایط جنگ و تهدیدهای بیرونی، جایگاه این کمیته را در راهبری و پیگیری نحوه اجرایی سازی این مفاهیم در ساختارهای دولتی و غیردولتی مهم ارزیابی کرد. دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی با بیان اینکه ظرفیت های گسترده ای

امیرانتخابی در ادامه افزود: «پس از ۱۱ سال، با حمایت های همه جانبه دکتر صالحی امیری، وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، فاز نخست پروژه مقاوم سازی و استحکام بخشی کاخ صاحبقرانیه آغاز شده است. امیدواریم با تکمیل سایر مراحل این پروژه، به زودی شاهد بازگشایی کاخ صاحبقرانیه به عنوان یکی از قدیمی ترین و فاخرترین بناهای تاریخی کشور باشیم».

در این نشست دکتر مهدی نوید ادهم، دبیر کمیته فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، ضمن قدردانی از حضور اعضا و مدعوین، گزارشی از مهم ترین اقدامات کمیته در سال ۱۴۰۴ ارائه کرد و به تبیین برنامه های سال ۱۴۰۵ پرداخت. وی با اشاره به پیام رهبر عالی قدر انقلاب اسلامی حضرت ایت الله سید مجتبی حسینی خامنه ای به مناسبت روز پاسداشت زبان فارسی و بزرگداشت

در استان های کشور برای توسعه فعالیت های فرهنگی و تمدنی وجود دارد، اظهار داشت: در دولت، وزارتخانه ها و استانداری ها آمادگی لازم برای همکاری و همراهی در مسیر گسترش این رویکرد وجود دارد و کمیته می تواند نقش پیشران و هماهنگ کننده در این زمینه ایفا کند.

دکتر بیژن رنجبر، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی و رئیس کارگروه دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی کمیته فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، نیز در این نشست با مرور جایگاه مرجعیت علمی ایران در گذشته و امروز، به نقش آفرینی های علمی و فرهنگی پس از انقلاب اسلامی اشاره کرد. وی احیای مرجعیت علمی ایران را نیازمند شناخت دقیق میراث فرهنگی و تمدنی کشور دانست و تأکید کرد که دستیابی به مرجعیت علمی در مقیاس جهانی بدون تکیه بر این پشتوانه های تاریخی، فرهنگی و تمدنی امکان پذیر نیست.

رئیس دانشگاه آزاد اسلامی با اشاره به اهمیت پیوند میان علم، فرهنگ و تمدن، خاطرنشان کرد که دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی می توانند در بازخوانی، معرفی و به کارگیری میراث تمدنی ایران و اسلام نقش مؤثری ایفا کنند. بر این اساس، دانشگاه آزاد اسلامی حمایت خود را از این نوع فعالیت ها اعلام و آماده همسو سازی دانشگاه ها در سطح کشور هستند.

در بخش دیگری از این جلسه، نمایندگان نهاد ها، سازمان ها و وزارتخانه های حاضر و همچنین اعضای کمیته فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، دیدگاه ها و پیشنهادهای خود را درباره نحوه تعامل مؤثرتر با کمیته و چگونگی جاری سازی مفاهیم فرهنگی و تمدنی در برنامه ها و ساختارهای اجرایی مطرح کردند.

همچنین رونمایی از کتاب سه جلدی ایران و هند، تألیف دکتر علی اکبر ولایتی رئیس کمیته فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، گزارش رهاورد ۳ کمیته فرهنگ و تمدن اسلام و ایران و کتاب حاج بکتاش ولی، از دیگر بخش‌های این نشست بود.

بررسی شیوه‌های تعامل کمیته با سازمان‌ها، نهادها و وزارتخانه‌ها برای جاری‌سازی مفاهیم فرهنگی و تمدنی در ساختارهای مختلف نیز از محورهای اصلی جلسه به شمار می‌رفت.

این نشست که به میزبانی مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران برگزار شد، پس از جمع‌بندی مباحث و تأکید بر استمرار همکاری‌های میان‌دستگاهی، با بازدید حضاران از ابنیه تاریخی این مجموعه به کار خود پایان داد.

♦ بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

اجرای طرح تخصصی حفاظت از فضای سبز در مجموعه فرهنگی - تاریخی نیاوران

بر اساس گزارش کارشناس فضای سبز این مجموعه، مهسا مهاجری، پوشش محافظ تنه درختان با هدف پیشگیری از آفتابسوختگی، کاهش تنش‌های دمایی و جلوگیری از بروز بیماری‌های قارچی اجرا شده است. در این فرآیند، غلظت ترکیبات مورد استفاده به گونه‌ای تنظیم شده که هیچ‌گونه آسیبی به بافت زنده درختان وارد نشود.

در نخستین مرحله، عملیات سم‌پاشی سیستمیک بر روی مجموعه‌ای از گل‌های زینتی از جمله رز، سناز و نسترن و همچنین درختان میوه با استفاده از حشره‌کش تخصصی «کنفیدور»، انجام شد. در این عملیات هدف اصلی مهار آفات مکنده نظیر شته‌ها، سفید بالک‌ها و تریپس‌ها بود که پتانسیل آسیب به گونه‌های زینتی و درختان جوان را در فصل رشد دارند.

در مرحله دوم، طی عملیات هدفمند، تیم‌های متخصص با تمرکز بر درختان گردوی مجموعه، اقدام به سم‌پاشی با استفاده از ماده «فن پیروکسی میت» کردند. این اقدام با هدف کنترل دقیق آفات مکنده از قبیل کنه‌ها و گال‌ها انجام گرفت. کارشناسان با انتخاب ساعات اولیه صبح برای اجرای این عملیات، علاوه بر افزایش اثربخشی سم، از اعمال تنش حرارتی بر روی درختان جلوگیری کردند. همچنین نوارهای زرد پایش آفات به عنوان سامانه هشدار سریع برای رصد و کنترل حشرات پروازی، در نقاط استراتژیک محوطه نصب شده تا امکان پایش مستمر و مدیریت

به موقع آفات فراهم شود.

مجموعه فرهنگی تاریخی کاخ نیاوران ضمن قدردانی از تلاش‌های واحد پشتیبانی و بخش فضای سبز، اجرای این اقدامات را گامی مؤثر در راستای صیانت اصولی از محیط طبیعی و ارتقای کیفیت نگهداشت این میراث ارزشمند فرهنگی-تاریخی می‌داند و متعهد به پایش مستمر سلامت فضای سبز جهت حفظ اصالت این میراث تاریخی است.

● بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

برگزاری پنجمین نشست سالانه فعالان حوزه کودک و نوجوان و موزه‌داران در مجموعه فرهنگی- تاریخی نیاوران

نشست سالانه فعالان حوزه کودک، نوجوان و موزه‌داران به مناسبت روز جهانی موزه و هفته نکوداشت میراث فرهنگی، با همکاری «ایکوم ایران» و «کانون توسعه فرهنگی کودکان» و با شعار «کودک، عامل پیوند در جهان گسسته» روز شنبه ۲ خرداد ۱۴۰۵ از ساعت ۱۴ تا ۱۷ در سالن کنفرانس مجموعه نیاوران برگزار شد.

در این رویداد تخصصی که با حضور سید احمد محیط طباطبایی، رئیس انجمن ملی موزه‌های ایران، اعضای ایکوم و نمایندگان موزه‌ها و مؤسسات فعال در زمینه کودک و نوجوان برپا گردید؛ افزون بر ارائه گزارش عملکرد موزه‌داران و سازمان‌های غیردولتی، کارگاه آموزشی «کودک، پل پیوند در جهان گسسته» با تدریس علی اکبر زین‌العابدین، معلم، روان‌شناس، و نویسنده‌ی شناخته‌شده‌ی ادبیات کودک و نوجوان برگزار و در نهایت، موضوع فعالیت سال ۱۴۰۵ جمع‌بندی و تعیین شد.

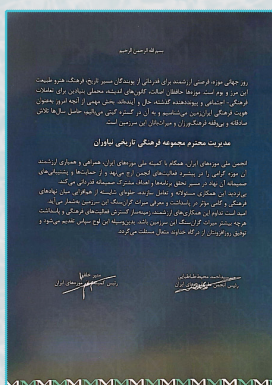
در این دوره از آیین انتخاب موزه‌های برتر که به ارزیابی فعالیت موزه‌های سراسر کشور در مواجهه با بحران‌های سال ۱۴۰۴ اختصاص داشت، کمیته ملی موزه‌های ایران (ایکوم) از مجموعه نیاوران به دلیل انجام اقدامات مؤثر و ارزنده در راستای پیشگیری، آمادگی و مقابله با مخاطرات در بحران‌های پیش آمده در سال گذشته تقدیر کرد. این تقدیر به پاس تدابیری صورت گرفت که منجر به صیانت کامل از آثار و ابنیه این مجموعه ملی در شرایط اضطراری شده است.

در متن لوح تقدیر اهدا شده، ایکوم ایران دستیابی به این اهداف را مرهون همدلی، مسئولیت‌پذیری و تلاش خستگی‌ناپذیر کارکنان دلسوزی دانسته که توان خود را صادقانه در راه حفاظت از این میراث ملی به کار گرفته‌اند.

همچنین در بخش دیگری از این آیین، از شهرود امیر انتخابی مدیر مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران به پاس همکاری‌های مسئولانه با ایکوم ایران، حمایت از نهادهای فرهنگی و هم‌افزایی در مسیر تحقق اهداف مشترک موزه‌داری تقدیر به عمل آمد.

بولتن خبری مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

تجلیل ایران از عملکرد مجموعه کاخ نیاوران در مواجهه با بحران‌ها

در این مراسم، مسئولان میراث فرهنگی با اشاره به آسیب‌دیدگی ۱۴۹ اثر تاریخی، ۵ اثر ثبت جهانی و ۵۴ موزه کشور در جریان جنگ‌های اخیر، بر ضرورت بازتعریف جایگاه جهانی موزه‌های ایران و تقویت اقتصاد میراث فرهنگی، توسعه همکاری‌های بین‌المللی و نقش موزه‌ها در ترویج صلح، انسجام اجتماعی و تاب‌آوری فرهنگی تأکید کردند.

انجمن وسایل نقلیه تاریخی ایران، تابع کانون جهانگردی و اتومبیلرانی، در واکنشی به اقدامات تخریبی دشمن آمریکایی-صهیونیستی علیه آثار باستانی و اماکن تاریخی ایران، رالی تور و گردهمایی گسترده خودروهای کلاسیک را برگزار کرد.

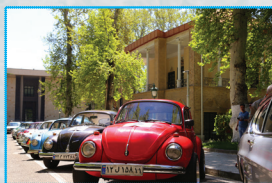
این برنامه با شعار «میراث فرهنگی؛ خط قرمز تاریخ و هویت بشری» روز جمعه ۴ اردیبهشت ۱۴۰۵، از ساعت ۱۰ الی ۱۳ با حضور ۷۰ دستگاه خودروی کلاسیک و تاریخی در مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران برگزار شد.

خودروهای شرکت‌کننده در این رالی، با نصب نماد «سپر آبی» و نمایش نام اماکن و بناهای فرهنگی تخریب‌شده در جریان جنگ رمضان، پیام محکومیت خود را به نمایش گذاشتند. در پایان این مراسم، خودروها با طی کردن مسیرهای مشخص در سطح شهر تهران، پیامی جهانی مبنی بر ضرورت صیانت از آثار تاریخی را مخابره کردند.

بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

گردهمایی خودروهای تاریخی در مجموعه نیاوران؛ اعتراض به تخریب میراث فرهنگی ایران

به گفته دکتر شهرود امیرانتخابی، مدیر مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران: این حرکت، فراتر از یک گردهمایی ساده، در گام اول نیازمند توجه و حساسیت جدی در سطح ملی و در گام دوم جلب حساسیت‌های بین‌المللی و یادآوری این حقیقت است که آثار و میراث تاریخی ایران، میراثی جهانی هستند که صیانت از آن‌ها وظیفه‌ای فرامرزی است؛ به طوریکه در شرایط حاضر یکی از مهم‌ترین رسالت‌های ما حفظ آثار تاریخی، طبیعی و فرهنگی است که اساساً متعلق به تمام انسان‌های روی زمین فارغ از نژاد، مذهب و ملیت خاص از یک سو و آگاه‌سازی، آموزش و شیوه‌های محافظت از این میراث هویتی و تمدنی از سوی دیگر است.

